

Sygn. akt I ACa 1194/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Beata Byszewska (spr.)

Sędziowie: SA Beata Kozłowska

SO del. Agnieszka Wachowicz-Mazur

Protokolant: sekretarz sądowy Sławomir Mzyk

po rozpoznaniu w dniu 19 października 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa E. G., I. S., H. S. i B. Ż.

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi (...)

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 29 lutego 2016 r., sygn. akt I C 1028/13

I. zmienia zaskarżony wyrok częściowo w punktach pierwszym, trzecim, piątym i siódmym w ten sposób, że oddala powództwo E. G., I. S., H. S. i B. Ż. o odsetki ustawowe od zasądzonych w tych punktach kwot za okres od 18 lutego 2014 r. do 29 lutego 2016 r.;

II. oddala apelację powodów;

III. zasądza na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej: od E. G. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych, od I. S. kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) złotych, od H. S. kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych oraz od B. Ż. kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

IV. nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie z zasądzonych powodom zaskarżonym wyrokiem roszczeń: od E. G. kwotę (...) (sześć tysięcy czterysta osiemdziesiąt sześć) złotych, od I. S. kwotę 645 (sześćset czterdzieści pięć) złotych, od H. S. kwotę 342 (trzysta czterdzieści dwa) złote oraz od B. Ż. kwotę (...) (jeden tysiąc dwieście dziewięćdziesiąt siedem) złotych tytułem zwrotu opłaty od apelacji, od uiszczenia której zwolniony był pozwany.

Agnieszka Wachowicz-Mazur Beata Byszewska Beata Kozłowska

Sygn. akt I ACa 1194/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 13 września 2013 r. powodowie E. G., I. S., H. S. oraz B. Ż. wnieśli o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra (...) na rzecz E. G. kwoty 2.855.000 zł, na rzecz I. S. kwoty 285.500 zł, na rzecz H. S. kwoty 142.750 zł oraz na rzecz B. Ż. kwoty 571.000 zł, a więc łącznej kwoty 3.854.250 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia doręczenia pozwu pozwanemu do dnia faktycznej zapłaty. Powodowie wnieśli również o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Powodowie wskazali, że ich roszczenie stanowi odszkodowanie za utraconą w wyniku bezprawnej nacjonalizacji na rzecz Skarbu Państwa zabudowaną nieruchomość położoną w R. przy ul. (...) o powierzchni 9.136 m⁽²⁾ objętej dawną księgą wieczystą nr (...), obecnie wchodzącej w skład działki o nr ew. (...) położonej przy ul. (...), w obrębie ewidencyjnym(...)– Z. jednostki ewidencyjnej miasta R..

W odpowiedzi na pozew z dnia 28 lutego 2014 r. Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra(...) zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa.

Wyrokiem z dnia 29 lutego 2016 r. Sąd Okręgowy w Warszawie: zasądził od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra (...) na rzecz: E. G. kwotę 639.541,48 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 lutego 2014 r. do dnia zapłaty, na rzecz I. S. kwotę 63.954,15 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 lutego 2014 r. do dnia zapłaty, na rzecz H. S. kwotę 31.977,07 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 lutego 2014 r. do dnia zapłaty i na rzecz B. Ż. kwotę 127 908,30 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 18 lutego 2014 r. do dnia zapłaty, oddalając powództwo każdego z powodów w pozostałym zakresie oraz orzekł o zasadach poniesienia kosztów procesu przez każdego z powodów.

Powyższy wyrok zapadł po dokonaniu przez Sąd Okręgowy następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

Nieruchomość położona w miejscowości R. przy ulicy (...) (obecnie przy ulicy (...)), oznaczona numerem hipotecznym(...) składająca się z zabudowanej budynkami działki o powierzchni 9136 m², stanowiła własność E. B., J. G. (1) z domu N., E. S. oraz R. B. w częściach po 1/4. W dniu 30 marca 1936 r. E. B. nabyła całą zabudowaną nieruchomość fabryczną od Banku (...) wraz z maszynami i innymi urządzeniami. Po nabyciu nieruchomości E. B. dokupiła znajdujące się na nieruchomości: platermaszynę z urządzeniem, rekmaszynę oraz wzniosła jedną szopę, a także urządziła rury żebrowe, drenaż ściekowy, wałkę, instalację elektryczną, oszalowanie strychu i głównego budynku. Następnie w dniu 29 lipca 1940 r. sprzedała po 1/4 udziału w prawie własności zabudowanej budynkami fabrycznymi nieruchomości oraz w prawie własności maszyn i urządzeń fabryki garbarskiej J. G. (1) z domu N., E. S. i R. B.. W dniu 29 lipca 1940 r. właścicielki wydzierżawiły nieruchomość wraz z maszynami i urządzeniami fabrycznymi spółce (...) Sp. z o.o. do dnia 31 stycznia 1941 r., zastrzegając, że dzierżawa automatycznie przedłuża się na następny rok, na tych samych warunkach dopóki nie nastąpi wypowiedzenie umowy.

W styczniu 1945 r. przedsiębiorstwo (...) przeszło pod Zarząd Państwowy wykonywany przez Zjednoczenie (...), a następnie przez (...) Zakłady (...). Place, grunty i tereny na dzień 31 grudnia 1947 r. wyceniono na 13.704 zł, budowle budynki itp. na 66.114,66 zł, maszyny i urządzenia techniczne na 32.199 zł, natomiast ruchomości na 805 zł.

Orzeczeniem Nr (...) z dnia 15 grudnia 1949 r. Ministra Przemysłu Lekkiego na własność Państwa przejęto przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. za odszkodowaniem w całości wraz z majątkiem ruchomym i nieruchomym oraz wszelkimi prawami, wolne od obciążeń i zobowiązań z wyjątkiem zobowiązań o charakterze publiczno-prawnym, zobowiązań na rzecz polskich osób prawnych prawa publicznego, zobowiązań na rzecz osób prawnych stanowiących własność polskich osób prawnych prawa publicznego, służebności gruntowych oraz zobowiązań mających swe źródło w stosunku najmu pracy lub odpowiedzialności za czyny niedozwolone.

Zarządzeniem Ministra (...) z dnia 4 lipca 1950 r. do przejęcia przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. wyznaczono (...) zakłady (...), przedsiębiorstwo państwowe wyodrębnione.

W dniu 16 listopada 1950 r. sporządzono protokół zdawczo-odbiorczy z objęcia (...) Sp. z o.o. przez Skarb Państwa. W czynności uczestniczyli Z. Z. – kierownik G. Nr(...) (dawniej G. (...)), M. W. – działający w imieniu (...) Zakładów (...) oraz J. P. Rady Zakładowej G. Nr(...). Przedsiębiorstwo na dzień sporządzenia protokołu oddalone było o około 3 km od centrum miasta oraz około 5 km od stacji kolejowej. Budynki i zabudowania były stare i zniszczone. Część terenu ogrodzona była starym zniszczonym parkanem drewnianym. Maszyny i urządzenia były starego typu, nadto zniszczone. Ogólny stan przedsiębiorstwa określono jako zły. W chwili przejścia przedsiębiorstwa zatrudniało ono 57 pracowników i produkowało skóry chromowe bukaty. Upaństwowione przedsiębiorstwo nie posiadało własnego majątku nieruchomości, a jedynie zajmowało nieruchomości położoną w R. przy ul. (...), której właścicielami były E. B., J. G. (1) z domu N., E. S. oraz R. B.. Dalej Sąd Okręgowy ustalił skład zabudowy nieruchomości położonej przy ul. (...) w R. oraz stan wyposażenia przedsiębiorstwa (...) na dzień przejścia jej przez Skarb Państwa.

Wartość nieruchomości położonej w R. przy ul. (...) o powierzchni 9136 m², obecnie stanowiącej część działki ewidencyjnej nr (...) z obrębu ewidencyjnego (...) – Z., zabudowanej budynkami fabrycznymi i innymi naniesieniami budowlanymi, według stanu na dzień 16 listopada 1950 r. i cen aktualnych wynosi 2 737 694 zł. Natomiast wartość udziału 27/80 w prawie własności przedmiotowej nieruchomości zabudowanej budynkami fabrycznymi i innymi naniesieniami budowlanymi, według stanu na dzień 16 listopada 1950 r. i cen aktualnych wynosi 923 972 zł, a wartość maszyn i urządzeń fabrycznych na ten dzień i cen aktualnych wynosi 84 700 zł.

Orzeczeniem Ministra (...) z dnia 4 kwietnia 1958 r. sygn.. (...) ustalono, że składniki majątkowe objęte protokołem zdawczo odbiorczym sporządzonym w dniu 16 listopada 1950 r. i 23 stycznia 1954 r. przez (...) Zakłady (...) w R. wyznaczonego do objęcia przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w R. przechodzącego na własność Państwa na podstawie art. 3 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. (Dz.U. R.P. Nr 3, poz. 17) oraz orzeczenia Ministra (...) z dnia 15 grudnia 1949 r. Nr 27 ogłoszonego w Monitorze Polskim z dnia 28 lutego 1950 r. Nr A-22 poz. 229, stanowią część składową przedsiębiorstwa i przechodzą na własność Skarbu Państwa. Ponadto orzeczenie zatwierdziło protokół zdawczo – odbiorczy.

Wartość nieruchomości zabudowanej budynkami fabrycznymi i innymi naniesieniami budowlanymi dawnej G. (...), według stanu na dzień 4 kwietnia 1958 r. i cen aktualnych wynosi 2 558 165 zł. Natomiast wartość udziału 27/80 w prawie własności nieruchomości zabudowanej budynkami fabrycznymi i innymi naniesieniami budowlanymi według stanu na 4 kwietnia 1958 r. i cen aktualnych wynosi 863 381 zł, a wartość maszyn i urządzeń fabrycznych na ten dzień i cen aktualnych wynosi 51 100 zł.

Decyzją Ministra (...) datowaną na dzień 31 grudnia 2012 r. stwierdzono w pkt. I, że orzeczenie Ministra (...) z dnia 4 kwietnia 1958 r., wydane w porozumieniu z P. Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo-odbiorczego przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. (...), ul. (...) w części dotyczącej 1/4 udziału J. G. (1) (J. G. (2)) i 1/4 udziału E. S. w prawie własności nieruchomości położonej w R. przy ul. (...), objętej księgą wieczystą nr (...) o powierzchni 9.136 m⁽²⁾ zostało wydane z naruszeniem prawa. Decyzja w zakresie pkt. I jest ostateczna..

Powódka E. G. jest spadkobierczynią po J. G. (1) z domu N.. Spadek nabyła w 1/2 części wraz z siostrą A. K., która następnie umową darowizny (cesji) wierzytelności z tytułu roszczeń odszkodowawczych przelała na rzecz E. G. całość przysługujących jej praw i roszczeń, związanych z nieruchomością położoną w R. przy ul. (...), dawny numer (...), objęty dawną Księgą wieczystą nr (...), obecnie wchodzącą w skład działki ewidencyjnej nr (...) z obrębu ewidencyjnego (...) – Z., jednostki ewidencyjnej miasta R..

Po E. S. spadek nabyli w wysokości po 1/5 G. S., A. S. (1), J. S., L. D. (1) oraz Z. Ż.. L. D. (2) zmarła, a spadek po niej nabyli w 1/2 części K. K. (2) i M. D.. Spadkobiercami G. S. po 1/4 części zostali B. S., A. S. (2), A. S. (3) oraz E. C.. Spadek po B. S. nabyła H. S., W. S. oraz G. S. w wysokości po 1/3. J. S. zmarł, a spadek po nim nabyli D. S. oraz I. S. po 1/2 części. Spadkobiercami po Z. Ż. są A. Ż. (1), A. Ż. (2) oraz B. Ż. po 1/3 części. G. S. oraz W. S. umową darowizny (cesji) wierzytelności z tytułu roszczeń odszkodowawczych przelali na rzecz H. S. całość przysługujących

im prawi i roszczeń związanych z nieruchomością gruntową położoną w R. przy ul. (...), dawny numer (...), objęty dawną Księgą wieczystą nr (...), obecnie wchodzącą w skład działki ewidencyjnej nr (...) z obrębu ewidencyjnego (...) – Z., jednostki ewidencyjnej miasta R.. A. Ż. (1) oraz A. Ż. (2) umową darowizny (cesji) wierzytelności z tytułu roszczeń odszkodowawczych przelały na rzecz B. Ż. całość przysługujących im prawi i roszczeń, związanych z nieruchomością gruntową położoną w R. przy ul. (...), dawny numer (...), objęty dawną Księgą wieczystą nr (...), obecnie wchodzącą w skład działki ewidencyjnej nr (...) z obrębu ewidencyjnego (...) – Z., jednostki ewidencyjnej miasta R..

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny na podstawie niekwestionowanych przez strony dokumentów oraz dowodu z opinii biegłych sądowych A. G. (1) i M. K., uznając opinię biegłej A. G. za wyczerpującą oraz dostateczną dla ustalenia wartości nieruchomości, stąd oddalił wniosek dowodowy powodów o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego.

Sąd Okręgowy wskazał, że powodowie domagali się od Skarbu Państwa odszkodowania za szkodę wyrządzoną wydaniem niezgodnego z prawem orzeczenia Ministra(...) z dnia 4 kwietnia 1958 r., która miała polegać na utracie udziału w prawie własności zabudowanej budynkami fabrycznymi nieruchomości położonej w R. przy ul. (...) (obecnie (...)) o powierzchni 9136 m⁽²⁾. Ponadto powodowie w ramach dochodzonego odszkodowania uwzględniali również wartość maszyn i urządzeń znajdujących się w budynkach fabrycznych położonych na przedmiotowej nieruchomości, a które zostały przejęte przez Skarb Państwa.

Rozważając zasadność powództwa Sąd Okręgowy wskazał, że w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 31 marca 2011 roku (III CZP 112/10, Lex numer 751460) Sąd Najwyższy stwierdził, że „do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 01 września 2004 roku, której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a.” W konsekwencji Sąd pierwszej instancji stwierdził, że w myśl tej uchwały w niniejszej sprawie zastosowanie znajdzie przepis art. 160 k.p.a., który nie zawiera żadnej regulacji dotyczącej przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną wadliwą decyzją administracyjną, odsyłając w tym zakresie do przepisów kodeksu cywilnego. Z uwagi na publicznoprawny charakter decyzji administracyjnych i organów je wydających istotne znaczenie dla określenia przesłanek tej odpowiedzialności ma przepis art. 417 k.c.. Ponadto w zakresie określenia rozmiaru szkody i związku przyczynowego między wydaniem wadliwej decyzji administracyjnej, a szkodą zastosowanie znajdują także przepisy art. 361 – 363 k.c. W takiej sytuacji powodowie powinni w niniejszej sprawie udowodnić istnienie adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy wydaniem wadliwego orzeczenia administracyjnego, a powstaniem szkody w ich majątku.

Mając na uwadze materiał dowodowy zgromadzony w sprawie Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powodowie wykazali istnienie adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy wydaniem niezgodnego z prawem orzeczenia Ministra (...) z dnia 4 kwietnia 1958 r., a powstaniem w ich majątku szkody polegającej na utracie udziałów w prawie własności nieruchomości położonej w R. przy ul. (...) o powierzchni 9136 m⁽²⁾, objętej księgą hipoteczną nr (...), które to udziały przypadłyby powodom jako następcom prawnym poprzednich współwłaścicieli nieruchomości tj. J. G. (1) z domu N. i E. S.. To właśnie orzeczenie z dnia 4 kwietnia 1958 r., które jak stwierdził w decyzji z dnia 31 grudnia 2012 r. Minister (...) zostało wydane z naruszeniem prawa, przejmowało na własność Skarbu Państwa zabudowaną budynkami fabrycznymi nieruchomości położoną w R. przy ul. (...), jak również maszyny, urządzenia i inne ruchomości objęte protokołami zdawczo - odbiorczymi. W orzeczeniu z dnia 4 kwietnia 1958 r. wyraźnie wskazano, że na własność Państwa przechodzą składniki majątkowe objęte protokołem zdawczo – odbiorczym z dnia 16 listopada 1950 r. i protokołem uzupełniającym z dnia 23 stycznia 1954 r.

W ocenie Sądu Okręgowego również legitymacja czynna powodów została wykazana poprzez przedłożone dowody z dokumentów-odpisy prawomocnych postanowień stwierdzających nabycie spadku oraz umowy przelewu roszczeń odszkodowawczych. Te wszystkie dokumenty pozwalają na stwierdzenie, że powodowie są następcami prawnymi byłych współwłaścicieli nieruchomości tj. J. G. (1) z domu N. i E. S., szczególnie w zakresie dochodzonych roszczeń odszkodowawczych związanych z utratą udziału w wysokości 27/80 w prawie własności przedmiotowej nieruchomości.

Bezzasadny okazał się również zarzut strony pozwanej jakoby powodowie nie wykazali tożsamości nieruchomości, której dotyczyło orzeczenie Ministra (...) z dnia 4 kwietnia 1958 r. ze wskazywaną w pozwie nieruchomością położoną przy ul. (...) w R., bowiem wynika to z orzeczenia nadzorczego tj. decyzji Ministra (...) z dnia 31 grudnia 2012 r., której wnioski zostały poprzedzone badaniami archiwalnymi

Ostatecznie Sąd Okręgowy podzielił zarzut pozwanego Skarbu Państwa, że decyzją Ministra (...) z dnia 31 grudnia 2012 r. stwierdzono jedynie wadliwe przejęcie przez Skarb Państwa nieruchomości opisanej w pozwie, a orzeczenie to nie dotyczyło ruchomości. W tej sytuacji powodowie w toku niniejszego postępowania mogli domagać się jedynie odszkodowania za utratę nieruchomości wraz z jej częściami składowymi tj. zabudowaniami (art. 48 k.c.), gdyż decyzja nadzorcza z dnia 31 grudnia 2012 r. nie może stanowić prejudykatu do dochodzenia w niniejszym postępowaniu odszkodowania za utratę maszyn, urządzeń i innych ruchomości znajdujących się na przedmiotowej nieruchomości. Ze stanowisk stron wynika, że postępowanie nadzorcze dotyczące pozostałych składników przejętych przez Skarb Państwa wraz z przedsiębiorstwem (...) jest w toku, a więc roszczenie powodów w tym zakresie jest przedwczesne.

Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że strona powodowa udowodniła, że bezprawne przejęcie przez Państwo nieruchomości położonej w R. przy ul. (...), objętej księgą hipoteczną nr (...) o powierzchni 9136m⁽²⁾, która obecnie stanowi część działki ewidencyjnej nr (...), na podstawie niezgodnego z prawem orzeczenia z dnia 4 kwietnia 1958 roku spowodowało, iż współwłaściciele nieruchomości oraz ich następcy prawni ponieśli szkodę rzeczywistą, jaką jest utrata udziałów w wysokości 27/80 w prawie własności przedmiotowej nieruchomości. W takiej sytuacji Sąd Okręgowy uznał, że powodom przysługuje odszkodowanie zgodnie z art. 160 § 1 i 2 k.p.a.. Uszczerbek majątkowy po stronie powodów jest normalnym następstwem utraty udziału w wysokości 27/80 w prawie własności nieruchomości na skutek orzeczenia Ministra (...) z dnia 4 kwietnia 1958 r.. Niewątpliwie gdyby nie zapadło niezgodne z prawem orzeczenie, udziały w prawie własności nieruchomości pozostałyby własnością następców prawnych J. G. (1) z domu N. i E. S..

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że wysokość należnego powodom odszkodowania została wyliczona jako wartość udziału 27/80 w prawie własności zabudowanej budynkami fabrycznymi nieruchomości położonej w R. przy ul. (...) o powierzchni 9136 m², stanowiącej część działki o obecnym nr ewidencyjnym (...), według stanu nieruchomości z dnia 4 kwietnia 1958 r. albowiem wówczas zapadło orzeczenie, które stanowi źródło szkody w niniejszej sprawie. W takiej sytuacji przy ustalaniu wysokości szkody Sąd oparł się na opinii biegłej A. G. (1), która wyceniła wartość udziału w wysokości 27/80 w prawie własności przedmiotowej nieruchomości na kwotę 863 381 złotych, przyjmując stan nieruchomości z dnia 4 kwietnia 1958 r., uwzględniając lokalizację nieruchomości na dzień 4 kwietnia 1958 r. i uwzględniając ceny aktualne stosownie do treści art. 363 § 2 k.c.

Z powyższych przyczyn Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo do kwot wskazanych w wyroku, sprostowanym postanowieniem z 15 marca 2016 r., w stosunku do każdego z powodów.

O odsetkach ustawowych za opóźnianie Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c., przyjmując, że spełnienie świadczenia niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania oznacza spełnienie tego świadczenia w terminie 14 dni od wezwania, odnosząc powyższe do daty doręczenia pozwu, co nastąpiło w tej sprawie dnia 3 lutego 2014 r. Termin spełnienia świadczenia upływał w dniu 17 lutego 2014 roku, co powoduje, że od dnia 18 lutego 2014 roku pozwany pozostawał w opóźnieniu i od tego dnia należało zasądzić odsetki ustawowe za opóźnianie zgodnie z art. 481 § 1 k.c.

W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu jako bezzasadne.

Orzekając o kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. rozdzielając koszty procesu stosunkowo.

Szczegółowe wyliczenie kosztów Sąd pozostawił referendarzowi sądowemu na podstawie art. 108 § 1 k.p.c.

Apelacje od tego wyroku złożyły obie strony.

Powodowie zaskarżyli wyrok Sądu Okręgowego w części, tj.: w zakresie punktu 2, 4, 6, 8, punktu 9,10,11,12.

Powodowie zarzucili zaskarżonemu wyrokowi:

I. naruszenie prawa materialnego przez błędną ich wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, a mianowicie:

-art. 361 § 2 k.c. oraz art. 363 § 2 k.c. poprzez ustalenie odszkodowania za szkodę polegającą na utracie nieruchomości i braku możliwości jej zwrotu w naturze według stanu nieruchomości z daty 04 kwietnia 1958 roku i przy uwzględnieniu lokalizacji z daty 04 kwietnia 1958 roku zamiast stanu nieruchomości z daty 16 listopada 1950 roku, tj. faktycznego przejęcia przez Skarb Państwa władztwa nad nieruchomością, potwierdzonego protokołem zdawczo- odbiorczym z dnia 16 listopada 1950 roku, a zatem zgodnie z wyceną biegłej A. G. (1) z dnia 27 października 2014 roku w wariantcie wynoszącym 988.723,00 zł;

-art. 361 § 1 k.c. poprzez błędną jego wykładnię i w konsekwencji błędne przyjęcie i przyznanie odszkodowania w wysokości odpowiadającej ekwiwalentowi utraconego przez powodów udziałowi 27/80 w nieruchomości według stanu nieruchomości z dnia 4 kwietnia 1958 roku (data wydania decyzji zatwierdzającej bezprawne przejęcie nieruchomości wraz z przedsiębiorstwem (...)) zamiast stanu nieruchomości z daty 16 listopada 1950 roku, tj. daty faktycznego przejęcia nieruchomości we władanie Skarbu Państwa, co prowadzi w konsekwencji do obciążenia powodów skutkami spowodowanego przez pozwanego zdarzenia szkodzącego (zapoczątkowanego objęciem w posiadanie nieruchomości już w roku 1950), które pozostaje ze szkodą w adekwatnym (normalnym) związku przyczynowo – skutkowym;

-art. 363 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 4 pkt 17 u.g.n. poprzez błędną ich interpretację i wadliwe przyjęcie, że ustalenie odszkodowania w „odpowiedniej sumie pieniężnej” powinno nastąpić przy „uwzględnieniu lokalizacji nieruchomości z daty 05 kwietnia 1958 roku jak to uczyniła biegła A. G. (1) w wariantcie (najniższym) wyceny na której oparł się Sąd Okręgowy (opinia uzupełniająca z 30 czerwca 2015), zamiast na podstawie kryterium „stanu nieruchomości”, którego definicja legalna zawarta została w art. 4 pkt 17 u.g.n., co w konsekwencji prowadzi do obciążania powodów skutkami zdarzeń urbanistycznych (pozostających poza działaniem poszkodowanych, będących normalnym następstwem rozwoju cywilizacyjnego), które zaszły, w R. (miejsce położenia nieruchomości) między wystąpieniem szkody (datą przejęcia nieruchomości przez Skarb Państwa w dniu 16 listopada 1950 roku), a datą obliczenia wartości nieruchomości przez biegłą A. G. (1);

- art. 100 k.p.c. poprzez jego zastosowanie i stosunkowe rozdzielenie kosztów procesu za I instancję, w sytuacji, gdy charakter i okoliczności sprawy, skromny stan majątkowy powodów, przemawiał za zastosowaniem art. 102 k.p.c. i nieobciążaniem powodów w ogóle kosztami,

-w ostateczności (z najdalej posuniętej ostrożności procesowej) zarzucam także naruszenie:

art. 405 i 406 k.c. poprzez ich niezastosowanie i oddalenie powództwa w zaskarżonej części w sytuacji, gdy pozwany Skarb Państwa, a przede wszystkim – w wyniku bezprawnego zbycia gruntu, składającego się na utraconą przez powodów nieruchomość - uzyskał nienależną mu korzyść majątkową kosztem powodów i jest zobowiązany do zwrotu jej aktualnej wartości;

-art. 1 sporządzonego w dniu 20 marca 1952 roku Protokołu Nr 1 ratyfikowanego przez Polskę w dniu 10 października 1994 roku (Dz. U. z 1995 roku Nr 26, poz. 175) do sporządzonej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 roku, a następnie zmienionej Protokołem Nr 3, Nr 5 i Nr 8 oraz uzupełnionej Protokołem Nr 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 roku Nr 61, poz. 284) wskutek jego nie zastosowania, a przez to pozbawienie powodów odszkodowania za naruszenie prawa własności.

II. naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na treść rozstrzygnięcia, a to:

1. art. 233 k.p.c. polegające na dokonaniu oceny wiarygodności i mocy dowodu opinii biegłej sądowej bez wszechstronnego rozważenia zebranego materiału i w konsekwencji ustaleniu odszkodowania rażąco niskiego,

równego wartości nieruchomości przy uwzględnieniu stanu nieruchomości z daty 5 kwietnia 1958 roku, w sytuacji, gdy Sąd dysponował wyceną biegłej A. G. (1) z dnia 27 października 2014 roku, w której biegła obliczyła wartość nieruchomości według jej stanu z daty 16 listopada 1950 roku, a więc z daty faktycznego przejścia (objęcia) władztwa nad nieruchomością przez Skarb Państwa.

Zgłaszając powyższe zarzuty powodowie wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku

poprzez:

(i) zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa— Ministra (...) na rzecz:

-powódki E. G. kwoty 92.845,92 zł, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi za okres od dnia doręczenia odpisu pozwu stronie pozwanej do dnia faktycznej zapłaty,

-powódki I. S. kwoty 9.284,59 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi za okres od dnia doręczenia odpisu pozwu stronie pozwanej do dnia faktycznej zapłaty,

-powódki H. S. kwoty 4.642,29 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi za okres od dnia doręczenia odpisu pozwu stronie pozwanej do dnia faktycznej zapłaty,

-powoda B. Ż. kwoty 18.569,18 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi za okres od dnia doręczenia odpisu pozwu stronie pozwanej do dnia faktycznej zapłaty,

tj. w każdym przypadku przy uwzględnieniu wariantu pierwszego wyceny z opinii biegłej A. G. (1) z dnia 27 października 2014 roku określającej wartość udziału 27/80 w nieruchomości na kwotę 988.723 zł.

(ii) orzeczenie o nieobciążaniu kosztami powodów za I instancję (w miejsce orzeczenia o stosunkowym rozdzieleniu kosztów procesu);

- o zasądzenie od pozwanego SKARBU PAŃSTWA - Ministra (...) na rzecz każdego z powodów kosztów postępowania za II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych;

względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie w tym zakresie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego, w tym kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, jako części kosztów procesu,.

Jednocześnie powodowie wnieśli o oddalenie apelacji strony pozwanej i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego od pozwanego na rzecz powodów.

Pozwany również wniósł apelację, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w części:

objętej pkt 1 w zakresie odnoszącym się do odsetek ustawowych za opóźnienie zasądzonych przez Sąd Okręgowy w Warszawie od kwoty 639.541,48 zł od dnia 18 lutego 2014 r. do dnia wydania wyroku, objętej pkt 3 w zakresie odnoszącym się do odsetek ustawowych za opóźnienie zasądzonych przez Sąd Okręgowy w Warszawie od kwoty 63.954,15 zł od dnia 18 lutego 2014 r. do dnia wydania wyroku, objętej pkt 5 w zakresie odnoszącym się do odsetek ustawowych za opóźnienie zasądzonych przez Sąd Okręgowy w Warszawie od kwoty 31.977,07 zł od dnia 18 lutego 2014 r. do dnia wydania wyroku, objętej pkt 7 w zakresie odnoszącym się do odsetek ustawowych za opóźnienie zasądzonych przez Sąd Okręgowy w Warszawie od kwoty 127.908,30 zł od dnia 18 lutego 2014 r. do dnia wydania wyroku.

Pozwany zarzucił zaskarżonemu wyrokowi:

-naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.

-art. 316 k.p.c. w zw. z art. 217 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez bezzasadne uznanie przez Sąd I instancji, iż miarodajną okolicznością faktyczną dla rozpoczęcia biegu odsetek ustawowych z tytułu opóźnienia w zapłacie odszkodowania za uszczerbek jest data doręczenia pozwu (w ocenie Sądu I instancji termin spełnienia świadczenia upływał w 14 dni od daty doręczenia pozwu),

-naruszenie prawa materialnego, tj. art. 481 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że w okolicznościach niniejszej sprawy pozwany pozostawał w opóźnieniu z tytułu niezapłacenia odsetek ustawowych od kwoty 863.381 zł od upływu 14 dnia od dnia doręczenia pozwu tj. od dnia 18 lutego 2016 r.,

-art. 363 § 2 k.c. w zw. z art. 316 k.p.c. i art. 160 k.p.a. poprzez błędną wykładnię polegającą na nieprawidłowym przyjęciu przez Sąd I instancji, iż odsetki ustawowe za opóźnienie należne od kwoty odszkodowania za uszczerbek ustalony w oparciu o opinię biegłego sądowego należą się od upływu 14 dnia od dnia doręczenia pozwu, a nie od daty wyrokowania.

Zgłaszając powyższe zarzuty pozwany wniósł o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku w części objętej: pkt 1, pkt 3, pkt 5, pkt 7, w zakresie, w jakim został zaskarżony (odnoszącym się do początkowej daty zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie) i jego zmianę poprzez zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wyrokowania tj. od dnia 29 lutego 2016 r. oraz stosunkowe rozdzielanie kosztów, a także zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanego Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego;

a w przypadku nieuwzględnienia powyższego

2) uchylenie w wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania,

w każdym z przypadków wnosząc o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm prawem przewidzianych.

Jednocześnie pozwany wniósł o oddalenie apelacji powodów i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powodów była nieuzasadniona i podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c., natomiast apelacja pozwanego była uzasadniona, wobec czego zaskarżony wyrok podlegał zmianie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Biorąc pod uwagę zakres zaskarżenia i zarzuty obu stron, Sąd Apelacyjny rozważał w postępowaniu odwoławczym tylko dwie kwestie, tj. z jakiej daty winien zostać uwzględniony stan nieruchomości zabudowanej, we własności której udział został wskutek nacjonalizacji garbarni odjęty poprzednikom prawnym powodów oraz od jakiej daty winny być zasądzone odsetki od zasądzonych powodom kwot tytułem odszkodowania.

Przede wszystkim wskazać należy, że Sąd Apelacyjny akceptuje ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za własne, zatem nie zachodzi potrzeba ich ponownego przytaczania (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 23 lipca 2015 r., I CSK 654/14). Ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego stanowią zatem podstawę rozważań Sądu Apelacyjnego, który w przeważającej części podziela także ocenę prawną tego Sądu, za wyjątkiem argumentacji dotyczącej daty początkowej naliczania odsetek ustawowych od zasądzonego odszkodowania.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w całości zasługiwała na uwzględnienie apelacja pozwanego, bowiem zasadne były podniesione w niej zarzuty. Również argumentacja pozwanego w tym zakresie była trafna.

Problem określenia daty początkowej odsetek od kwoty odszkodowania za szkodę wywołaną deliktem nie jest w judykaturze rozwiązywany jednolicie. Z jednej strony, wskazuje się na potrzebę zasądzania odsetek od kwoty odszkodowania od daty wymagalności roszczenia ustalonej zgodnie z art. 455 k.c., tj. niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do zapłaty (por. wyroki Sądu Najwyższego z 18 lutego 2010 r., II CSK 434/09, Lex nr 602683; 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005/2/40; 2 kwietnia 2015 r., I CSK 169/14, Lex nr 1745784). Z drugiej strony, prezentowane są poglądy wskazujące na zasadność zasądzania odsetek od daty wyroku uwzględniającego powództwo o odszkodowanie, które odwołują się do brzmienia art. 363 § 2 k.c., w myśl którego wysokość odszkodowania zostaje ustalona według cen z dnia wyrokowania, a zasądzenie odsetek od daty wcześniejszej narusza art. 481 § 1 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z 12 października 2011 r., II CSK 82/11, Lex nr 1110967 i 7 lipca 2011 r., II CSK 635/10, Lex nr 1001288).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy należało podzielić drugi z tych poglądów. Roszczenie powodów obejmowało szkodę rzeczywistą i było sporne, zarówno co do zasady, jak i rozmiaru. Wysokość należnego świadczenia została ustalona dopiero w toku postępowania, dotyczyła zaś wartości nieruchomości, która - co oczywiste - ulega z czasem zmianie. Jak wskazuje zaś orzecznictwo, od obowiązującej w prawie cywilnym zasady, że dłużnik popada w opóźnienie, jeżeli nie spełnia świadczenia w terminie, w którym stało się wymagalne, nawet jeśli kwestionuje jego istnienie lub wysokość, przyjmowane jest odstępstwo w sytuacji, kiedy pomiędzy datą wymagalności świadczenia a datą ustalenia jego rozmiaru w postępowaniu sądowym dochodzi do istotnej różnicy jego wysokości. Skutki braku zapłaty zobowiązania w terminie, uregulowane art. 481 § 1 k.c., wskazują na uprawnienie wierzyciela do żądania odsetek za okres opóźnienia bez względu na przyczyny uchybienia terminu płatności świadczenia pieniężnego. Odsetki spełniają funkcję odszkodowawczą w postaci rekompensaty uszczerbku wywołanego pozbawieniem wierzyciela możliwości uzyskania korzyści z należnej mu kwoty odszkodowania, a częściowo także waloryzacyjną, o ile przewyższają wskaźnik inflacji. Wobec tego łączna suma odszkodowania i odsetek nie może przewyższać wysokości szkody. Nie znajduje usprawiedliwienia stosowanie równocześnie dwóch mierników równoważących skutki utraty siły nabywczej pieniądza, które prowadzą do podwójnej waloryzacji. W przypadku ustalenia odszkodowania według cen z daty wyrokowania, które będzie wyższe od ustalonego przy zastosowaniu cen z daty wymagalności, zaistniałej po wezwaniu dłużnika oraz odsetek za okres do dnia wyrokowania, wierzycielowi należą się odsetki od daty wyroku. Dopiero od tej daty dłużnik popada w opóźnienia z zapłatą. Przyznanie odsetek od odszkodowania ustalonego według wyższych cen z daty wyrokowania za okres poprzedzający tę datę prowadziłoby do nieuzasadnionego uprzywilejowania wierzyciela (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 11 lutego 2010 r., I CSK 262/09, Lex nr 738077). Z art. 361 § 2 k.c., pozostającego w ścisłym związku z art. 363 k.c., wynika obowiązek naprawienia szkody przez zapewnienie wierzycielowi całkowitej kompensaty wywołanego uszczerbku, który nie może jednak doprowadzić do jego nieuzasadnionego wzbogacenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 14 marca 2014 r., III CSK 152/13, Lex nr 1463869).

Niewątpliwie odsetki należą się wierzycielowi za samo opóźnienie w spełnieniu świadczenia, niezależnie od tego, czy poniósł on szkodę i czy opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności; stanowią one - opartą na uproszczonych zasadach - rekompensatę uszczerbku majątkowego doznanego przez wierzyciela w wyniku pozbawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego. Zasądzenie odszkodowania według cen z chwili wyrokowania usprawiedliwia przyznanie odsetek dopiero od tej chwili. Odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, podobnie jak mechanizm przewidziany w art. 363 § 2 k.c., kompensują spadek wartości należności pieniężnej wywołany spadkiem cen. Chwila ustalenia wysokości szkody może być tym przypadkiem miarodajna dla określenia początku naliczania odsetek ustawowych. Zastosowanie tej zasady sprawia, że wierzyciel nie ponosi ujemnych skutków spadku wartości pieniądza w okresie od wymagalności zobowiązania do orzekania o obowiązku dłużnika i nie uzyskuje - kosztem dłużnika - świadczenia przewyższającego wartość doznanej szkody. Rolą powodów domagających się zapłaty odsetek ustawowych od daty wcześniejszej niż data wyroku, było wykazanie, że pomiędzy doręczeniem pozwu a datą wyrokowania przez Sąd pierwszej instancji ceny nieruchomości istotnie spadły, zaś takich dowodów nie przeprowadzono w tej sprawie. Jedynie w takim wypadku można przyjąć, że odsetki skompensowałyby spadek cen nieruchomości. W okolicznościach tej sprawy nie było uzasadnienia do zasądzenia odsetek za okres wcześniejszy niż data wyrokowania. Opinia, na podstawie której ustalono

wartość nieruchomości była uzupełniania i aktualizowana przez biegłą w toku postępowania, co skutkowało jej pełną aktualnością na datę orzekania, czego przed Sądem pierwszej instancji nie kwestionowała żadna ze stron.

Z tych przyczyn zasadna w całości okazała się apelacja strony pozwanej.

Apelacja powodów nie była uzasadniona.

Nieuzasadnione były zarzuty naruszenia prawa procesowego, szczególnie nie doszło do zarzucanej wadliwej oceny dowodu z opinii biegłej A. G.. Po pierwsze zarzut postawiony przez powodów nie dotyczy w istocie wadliwego zastosowania przez Sąd Okręgowy kryteriów oceny dowodów, bowiem sformułowanie zarzutu dotyczy oceny prawnej dokonywanej w kontekście odpowiedniego odszkodowania należnego powodom. Po drugie zaś zasadniczo chybione są zarzuty wobec dowodu z opinii biegłego poprzez wskazywanie na braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, gdyż dowód z opinii biegłego ma charakter specyficzny. Opinia biegłego podlega, jak inne dowody, ocenie według art. 233 § 1 k.p.c., lecz co odróżnia ją pod tym względem, to szczególne dla tego dowodu kryteria oceny, które stanowią: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, a także zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001, Nr 4, poz. 64). Specyfika oceny tego dowodu wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii kontrolowana jest przez sąd, który nie posiada wiadomości specjalnych, w istocie tylko w zakresie zgodności z zasadami logicznego myślenia i wiedzy powszechnej. Nadaje to pierwszorzędne znaczenie, przy tej ocenie, kryterium poziomu wiedzy biegłego. Gdy więc sąd zleca biegłemu wydanie opinii musi mieć na względzie to, czy dysponuje on wiadomościami specjalnymi niezbędnymi dla stwierdzenia okoliczności mających istotny wpływ dla rozstrzygnięcia sprawy. Wiadomości specjalne mogą wynikać zarówno z przygotowania teoretycznego, jak i wykonywanej w danej dziedzinie pracy i nabytych stąd umiejętności oceny występujących tam zagadnień. Biegła posiadała konieczny dla wydania miarodajnej opinii a także opinii uzupełniających, w niniejszej sprawie zakres wiadomości specjalnych, co daje podstawy do przyjęcia, że sporządzona przez biegłą A. G. opinia jest fachowa. Wywód opinii jest logiczny, stanowczy i zgodny z zasadami wiedzy powszechnej. W swoich opiniach biegła odpowiedziała na wszystkie pytania postawione w tezie dowodowej określonej postanowieniem Sądu Okręgowego, przy czym odpowiedzi te były racjonalne i stanowcze.

Zarzuty w zakresie wadliwej oceny dowodów były więc chybione. Również nieuzasadnione były wszystkie zarzuty naruszenia prawa materialnego koncentrujące się na wykazywaniu, że dla ustalenia należnego powodom odszkodowania Sąd Okręgowy winien przyjąć wartość nieruchomości ustalonej przez biegłą z daty 16 listopada 1950 r., zatem z daty protokołu zdawczo-odbiorczego, nadto, że nie powinna zostać uwzględniona lokalizacja nieruchomości z 5 kwietnia 1958 r. tylko aktualna związana z normalnym rozwojem cywilizacyjnym

W tym zakresie Sąd Apelacyjny wskazuje, że w wyroku z dnia 12 grudnia 2013 r., V CSK 81/13 (LEX nr 142182) Sąd Najwyższy stwierdził, że dla ustalenia wysokości odszkodowania należnego poszkodowanemu przyjmuje się stan majątku poszkodowanego (składników jego majątku) w chwili wyrządzenia szkody, natomiast miarodajne pozostają ceny w chwili ustalania odszkodowania. W odniesieniu do decyzji administracyjnych wyrządzających szkodę (tzw. decyzji wadliwych powodujących m.in. utratę prawa własności lub innego prawa) chodzi o stan nieruchomości istniejący w chwili wydania wadliwej decyzji, stanowiącej źródło powstania szkody. Stan taki obejmuje nie tylko parametry fizyczne lub geodezyjne danej nieruchomości (np. jej powierzchnię, infrastrukturę, położenie), lecz także samo jej funkcjonalne przeznaczenie społeczno-gospodarcze. Jak z tego wynika wszystkie te elementy determinują stan nieruchomości w chwili powstania szkody i obejmują także położenie, a więc lokalizację z daty decyzji szkodzącej. Stanowisko Sądu Okręgowego co do wybranego wariantu opinii biegłej – z uwzględnieniem ówczesnej lokalizacji w stosunku do centrum R. było trafne.

Przypomnieć również należy, że powodowie od początku procesu jako źródło szkody wskazywali orzeczenie Ministra (...) z dnia 4 kwietnia 1958 r. zatwierdzającego protokół zdawczo-odbiorczy z 16 listopada 1950 r. oraz protokół dodatkowy przejęcia przedsiębiorstwa (...) na rzecz Skarbu Państwa. Szkada została zatem powodom, według ich twierdzeń, wyrządzona poprzez wydanie rzezonego orzeczenia i to na tę datę winien być przyjmowany stan majątku

poszkodowanego, co trafnie przyjął Sąd pierwszej instancji. Wskazywanie zatem w apelacji na inną datę, na jaką winien być przyjęty stan majątku należy rozpatrywać w kategorii niedopuszczalnej w postępowaniu odwoławczym zmiany podstawy faktycznej powództwa. Samo wnioskowanie o dokonanie wyceny wariantowo również na inną datę nie stanowiło o zmianie podstawy faktycznej powództwa.

Zwrócić nadto należy uwagę, że zatwierdzony protokół zdawczo-odbiorczy z 16 listopada 1950 r. wraz protokołem dodatkowym z 23 stycznia 1954 r. stał się integralną częścią orzeczenia Ministra (...) z 15 grudnia 1949 r. Zatem dopiero jego zatwierdzenie powodowało, że protokół w kształcie z 1950 r., uzupełniony w 1954 r. stał się częścią decyzji nacjonalizacyjnej, formalnie zatem dopiero orzeczenie z 4 kwietnia 1958 r. stwierdzało jakie składniki majątku stanowią część składową przejmowanego przedsiębiorstwa i przechodzą na własność państwa. W konsekwencji w okolicznościach tej sprawy należało przyjąć, że to właśnie to ostatnie orzeczenie stanowiło źródło szkody. Nie można także nie zauważyć, że protokół wskutek jego zatwierdzenia stawał się integralną częścią orzeczenia z 15 grudnia 1949 r., które jak wynika z dowodów zgromadzonych w sprawie nie zostało podważone przez powodów. Stąd też brak jest w tej sprawie jakichkolwiek podstaw do uznania, że zdarzeniem szkodzącym była inna decyzja niż z 4 kwietnia 1958 r., a w konsekwencji, aby dla ustalenia szkody powodów uwzględniać stan przejętego majątku z innej daty. Jednocześnie trafnie uznał Sąd Okręgowy, że właściwą dla ustalenia wysokości szkody doznanej przez powodów jest wycenia bieglej w wariantcie uwzględniającym lokalizację nieruchomości na datę decyzji szkodzącej, a to z przyczyn wskazanych wyżej, gdyż m.in. lokalizacja w stosunku do centrum miasta w 1958 r. określała stan nieruchomości odebranej poprzednikom prawnym powodów.

Zupełnie chybione były zarzuty podniesione „z ostrożności procesowej”, przy czym zarzut naruszenia art. 1 Protokołu Nr 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w ogóle nie został uzasadniony, zaś jego sformułowanie wskazuje, że zdaniem skarżących zostali oni pozbawieni prawa do odszkodowania za znacjonalizowaną nieruchomość wobec przyznania przez Sąd, jak się wydaje zaniżonego odszkodowania. Jak już wskazano wyżej, sami powodowie wskazywali źródło szkody i na ten moment została ustalona wartość odebranej poprzednikom prawnym powodów nieruchomości, zatem nie można podzielić poglądu, że powodowie zostali pozbawieni prawa do odszkodowania. Słusznie też wywodzi pozwany, że zdarzenie szkodzące miało miejsce przed ratyfikowaniem przez Polskę Konwencji, zatem nie można mówić o naruszeniu jej postanowień w okolicznościach sprawy. Podobne uwagi należy odnieść do zarzutów naruszenia art. 405 i 406 k.c., a nadto należy wskazać, że podstawą odpowiedzialności pozwanego jest art. 160 k.p.a., zatem przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu nie mogą mieć zastosowania.

Zważywszy na powyższe nieuzasadnione były wszystkie zarzuty apelacji powodów. Można jedynie marginalnie wskazać, że szerokie wywody i liczne orzeczenia przytoczone w uzasadnieniu apelacji powodów pozostają bez znaczenia dla rozstrzygnięcia tej sprawy, bowiem dotyczą one odszkodowań związanych z tzw. dekretem (...) z 26 października 1945 r., zaś między decyzjami dekretowymi a decyzjami o sprzedaży lokali nie zachodzi taka relacja jak między protokołem zdawczo-odbiorczym a orzeczeniem ten protokół zatwierdzającym. Nadto, co już wskazano, powodowie nie wiązali swojej szkody z samym powstaniem protokołu w 1950 r., a z decyzją z 1958 r.

Nieuzasadnione wreszcie były zarzuty związane z zastosowaniem przez Sąd Okręgowy art. 100 k.p.c. i obciążeniem powodów kosztami procesu oraz niezastosowaniem art. 102 k.p.c.

Możliwość odstąpienia od zasady odpowiedzialności za wynik procesu, którą ustawodawca przewidział wprowadzając art. 102 k.p.c., jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu. Wobec powyższego, zarówno w orzecznictwie, jak i w literaturze podkreśla się szczególnie, dyskrecyjny charakter instytucji nieobciążania strony przegrywającej kosztami postępowania. Wyeksponować bowiem należy, że decyzja sądu kwalifikująca określone okoliczności sprawy jako ów szczególnie uzasadniony przypadek, o którym mowa w art. 102 k.p.c., oparta jest na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz poczuciem sprawiedliwości odnotowywanymi przez sąd w danej sprawie. Nadto podkreślić należy, że zakwestionowanie oceny sądu w powyższym zakresie może nastąpić jedynie wyjątkowo, w razie podjęcia przez sąd rozstrzygnięcia oczywiście niemieszczącego się w granicach przyznanej mu swobody decyzji przez art. 102 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2013 r., sygn. akt IV CZ 92/13, Legalis nr

830530). W ocenie Sądu Apelacyjnego, takiej wadliwości rozstrzygnięcia pozostającego w dyskrejonalnej gestii sądu, skarżący nie zdołali skutecznie wykazać.

Zważywszy na powyższe apelacja powodów była nieuzasadniona.

Pomimo uwzględnienia apelacji pozwanego w całości nie zachodziła potrzeba korekty orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego, bowiem zmiana orzeczenia dotyczyła jedynie odsetek ustawowych mających charakter akcesoryjny wobec należności głównej, co do której wyrok nie został zaskarżony w stosunku do żadnego z powodów.

Mając powyższe na uwadze na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono z godnie z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 102 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., Sąd Apelacyjny uznając, że strona pozwana wygrała w całości zarówno co do apelacji własnej, jak i powodów w postępowaniu odwoławczym i każdy z powodów powinien uiścić na rzecz pozwanego koszty zastępstwa procesowego stosownie do wartości przedmiotu zaskarżenia, zastosował także do części kosztów obciążających powodów art. 102 k.p.c. Ostatecznie Sąd Apelacyjny zasądził od każdego z powodów na rzecz pozwanego zwrot kosztów zastępstwa procesowego w związku z uwzględnieniem apelacji pozwanego, nie obciążając powodów kosztami oddalonej apelacji.

Jednocześnie na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd Apelacyjny nakazał ściągnąć od powodów z zasądzzonego roszczenia koszty opłaty od apelacji pozwanego, od których uiszczenia pozwany Skarb Państwa jest zwolniony.

Agnieszka Wachowicz-Mazur Beata Byszewska Beata Kozłowska